

ΣΥΝΕΔΡΙΑ - ΗΜΕΡΙΔΕΣ

Μπορώ να επιλέξω...

Τι θα σπουδάσω, ποτέ θα σπουδάσω, που θα σπουδάσω,
πότε θα ξανα-σπουδάσω, πώς θα σπουδάσω;

Δύο συνέδρια που επισφράγισαν την πορεία της Ανοιχτής Παιδείας
και της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΟΝΑΡΑΚΗΣ

«Η ΑΝΟΙΧΤΗ Παιδεία και η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση δεν είναι μία από τις λύσεις για τα προβλήματα της παιδείας, είναι η Λύση, είναι η εκπαίδευση του 21ου αιώνα». Με αυτά τα λόγια ο Armando Rocha Trindate πρόεδρος του Universidade Aberta της Πορτογαλίας και νέος πρόεδρος του Διεθνούς Συμβουλίου της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης έκλεισε το 17ο Παγκόσμιο Συνέδριο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στο Birmingham της Μεγάλης Βρετανίας στις 30 Ιουνίου 1995.

Το συνέδριο διήρκησε πέντε ημέρες και οργανώθηκε από το Διεθνές Συμβούλιο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (International Council for Distance Education-ICDE) και το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας, με τον τίτλο: «Ένας κόσμος, πολλές φωνές - Ποιότητα στην ανοιχτή και εξ αποστάσεως μάθηση».

Ένα δεύτερο διεθνές συνέδριο οργανώθηκε αμέσως μετά το 17ο Παγκόσμιο Συνέδριο, αυτή τη φορά στο Cambridge της Μεγάλης Βρετανίας από τις 3 έως τις 5 Ιουλίου, από το περιφερειακό κέντρο της Ανατολικής Αγγλίας, του Ανοιχτού Πανεπιστημίου της Μεγάλης Βρετανίας. Ο τίτλος του συνεδρίου ήταν: «Βάζοντας πρώτα απ' όλα τον φοιτητή: προσεγγίσεις στην ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση επικεντρωμένες στο φοιτητή».

Πριν μιλήσουμε για τα συνέδρια, και κυρίως το πρώτο, είναι απαραίτητο να πούμε λίγα λόγια για το Διεθνές Συμβούλιο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (ICDE). Το ICDE είναι παγκόσμιος οργανισμός υπεύθυνος για τον συντονισμό των ανοιχτών και εξ αποστάσεως εκπαιδευτικών και επαγγελματικών ιδρυμάτων. Έχει μέλη που αντιπροσωπεύουν 100 και άνω χώρες σε όλο τον πλανήτη. Με έδρα το Όσλο της Νορβηγίας το ICDE έχει σαν στόχο τον συντονισμό όλων των ιδρυμάτων που χρησιμοποιούν μεθόδους μάθησης εξ αποστάσεως και την προαγωγή και βελτίωση των ανοιχτών συστημάτων μάθησης σε όλο τον κόσμο. Το ίδιο το ICDE έχει στους κόλπους του δεκάδες επιτροπές και υπο-επιτροπές, οι οποίες είναι υπεύθυνες για τις πολλαπλές δραστηριότητες και συνεργασίες του. Ανάμεσα στα ενεργά μέλη του με σημαντικούς εκπαιδευτικούς στόχους είναι: το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Εκπαίδευσης εξ Αποστάσεως, η Ένωση Ασιατικών Ανοιχτών Πανεπιστημίων, η Εθνική Ένω-

ση Πανεπιστημίων Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης των ΗΠΑ, η Αυστραλιανή Ένωση Ανοιχτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, η Ένωση εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης της Νότιας Αφρικής, η Δυτικο-Αφρικανική Ένωση Ανοιχτής Εκπαίδευσης, η Καναδική Ένωση εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, το Συμβούλιο της εξ Αποστάσεως Μάθησης των ΗΠΑ και το Νοτιο-Αμερικανικό Δίκτυο για την Ανάπτυξη της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης.

«Το 17ο Παγκόσμιο Συνέδριο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης έρχεται να επιβεβαιώσει τις προσπάθειες για υλοποίηση και ανάπτυξη της ανοιχτής παιδείας σε όλον τον πλανήτη» δήλωσε ο Dr. Frank Newman, πρόεδρος του Πανεπιστημίου του Rhode Island (1974-83) των ΗΠΑ και νυν πρόεδρος της Επιτροπής Παιδείας των Ηνωμένων Πολιτειών.

Οι 1.200 σύνεδροι από 78 χώρες που πήραν μέρος στο Παγκόσμιο Συνέδριο του Birmingham, συμμετείχαν όχι μόνο στους προβληματισμούς της ανοιχτής και εξ αποστάσεως παιδείας, αλλά γενικότερα της εκπαίδευσης στα πρόθυρα του 2.000. Είναι σημαντικό το γεγονός, όπως επισημάνθηκε από την πλειονότητα των εισηγήσεων και παρουσιάσεων, ότι η ανοιχτή παιδεία και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν έρχεται σε σύγκρουση, ούτε σε σχέση αφορισμού με άλλα μοντέλα εκπαίδευσης παραδοσιακά ή μη. Δεν έρχεται να αντικαταστήσει το παραδοσιακό μοντέλο εκπαίδευσης όπως το γνωρίζουμε. Έρχεται στην ουσία να καλύψει κενά που αφήνουν τα άλλα μοντέλα. Με μοναδική διαφορά, ότι τα κενά αυτά σε ορισμένες περιπτώσεις είναι τόσο μεγάλα, έτσι ώστε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση να παίζει πρωταρχικό ρόλο σε πολλές χώρες του κόσμου. Και παίζει πρωταρχικό ρόλο σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Από την πρωτοβάθμια έως τα μεταπτυχιακά προγράμματα και τη διά βίου εκπαίδευση.

Η θεματολογία του συνεδρίου κάλυψε ένα τεράστιο φάσμα των νέων ανοιχτής παιδείας όπως: σύγχρονες και τελευταίου τύπου τεχνολογίες, ποιότητα της εκπαίδευσης εξ αποστάσεως (αυτός ήταν άλλωστε κι ο βασικός τίτλος του συνεδρίου), ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, ειδικές και συγκεκριμένες μελέτες, ανάπτυξη της επαγγελματικής κοινότητας της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, ηλεκτρονικές συνδιασκέψεις και τηλε-

συνδιασκέψεις, διδασκαλία των επιστημών στην ανοιχτή παιδεία, παροχές και υποστήριξη των φοιτητών, το διεθνές Δίκτυο Γυναικών, το υπο αλλαγή και εξέλιξη Ανοιχτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας, η εκπαίδευση εξ αποστάσεως στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια παιδεία, εκπαίδευση εκπαιδευτικών, τις τελευταίες εκπαιδευτικές εφαρμογές στην Ευρώπη, Αμερική, Αυστραλία, Αφρική και Ασία και τέλος, την παρουσίαση των 10 μεγαλύτερων Ανοιχτών Πανεπιστημίων του κόσμου.

Η αναφορά των τελευταίων παρουσιάζει ένα μεγάλο και πολύπλευρο ενδιαφέρον, όχι μόνο για τα γεωγραφικά, αριθμητικά και βέβαια εκπαιδευτικά στοιχεία, αλλά για τη διάσταση που έχει πάρει η εκπαίδευση εξ αποστάσεως στον πανεπιστημιακό χώρο την τελευταία δεκαετία.

Ας τα δούμε όμως με τη σειρά. Το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας ιδρύθηκε το 1969 ως ανεξάρτητο και αυτόνομο πανεπιστήμιο με στόχο να προσφέρει μια δεύτερη ευκαιρία σε ενήλικες που δεν είχαν την πρόσβαση σε πανεπιστημιακό ίδρυμα και σ' αυτούς που επιθυμούν να σπουδάσουν, ενώ εξακολουθούν να εργάζονται. Οι φοιτητές του Ανοιχτού Πανεπιστημίου της Μεγάλης Βρετανίας ανέρχονται σε 200.000 σε όλον τον κόσμο. Συγχρόνως, έχουν τη δυνατότητα να διαλέξουν ανάμεσα σε 400 προγράμματα σπουδών. Το Πανεπιστήμιο απασχολεί περίπου 10.000 άτομα ως διοικητικό και ακαδημαϊκό προσωπικό.

Στην Κίνα, το Κεντρικό Τηλεοπτικό και Ραδιοφωνικό Πανεπιστήμιο λειτουργεί από το 1979. Σ' αυτό φοιτούν περίπου 500.000 φοιτητές παρακολουθώντας 247 προγράμματα σπουδών. Οι μέθοδοι διδασκαλίας που ακολουθεί το Πανεπιστήμιο είναι οι τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές, το έντυπο υλικό και τα μαθήματα στα τοπικά κέντρα σπουδών που βρίσκονται σε όλη τη χώρα.

Στη Γαλλία, το Εθνικό Κέντρο εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (CNED) ιδρύθηκε το 1939 αρχικά για να καλύψει τις ανάγκες των νέων προσφύγων. Σήμερα υπάρχουν 8 διαφορετικά κέντρα στη Γαλλία και εκπροσωπούνται όλα τα παραδοσιακά πανεπιστήμια. Όπως όλα τα ανοιχτά πανεπιστήμια έχει το δικό του οπτικο-ακουστικό κέντρο παραγωγής υλικού και μέρος του τηλεοπτικού υλικού του εκπέμπεται μέσω δορυφόρου. Το CNED έχει 350.000 φοιτητές και μαθητές σε 176 διαφορετικές χώρες. Είναι ένα από τα λίγα ιδρύματα ανοιχτής μάθησης πανεπιστημιακού επιπέδου, το οποίο, «τρέχει προγράμματα» πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι το CNED προσφέρει συνολικά 2.500 μαθήματα για 500 ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών.

Στην Ινδία, το Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Indira Gandhi άρχισε τη λειτουργία του το 1985. Σήμερα έχει 242.000 φοιτητές οι οποίοι παρακολουθούν 372 κύκλους σπουδών. Διαθέτει 16 περιφερειακά διοικητικά κέντρα, 245 κέντρα σπουδών και 78 κέντρα εργασίας. Το Πανεπιστήμιο χρησιμοποιεί ειδικά σχεδιασμένο έντυπο υλικό, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, τηλε-

συνδιασκέψεις (επικοινωνία εικόνας και ήχου μέσω Η/Υ) και μαθήματα πρόσωπο με πρόσωπο.

Στην Ινδονησία, το Πανεπιστήμιο Terbuka λειτουργεί από το 1984 και έχει 353.000 φοιτητές. Διαθέτει, εκτός των πτυχιακών προγραμμάτων, ένα Τμήμα Παιδαγωγικών για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Πιο παλιό, το Εθνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο της Κορέας ιδρύθηκε το 1972. Έχει 200.000 περίπου φοιτητές οι οποίοι παρακολουθούν τα προγράμματα σπουδών του σε 12 περιφερειακά και 27 τοπικά εκπαιδευτικά κέντρα.

Στη μαύρη ήπειρο, το Πανεπιστήμιο της Νοτίου Αφρικής (UNISA) το πιο παλιό ανοιχτό πανεπιστήμιο, ιδρύθηκε το 1916. Σήμερα, φοιτούν 130.000 φοιτητές σε 59 τμήματα σπουδών σε επίπεδα πτυχίου, μάστερ και διδακτορικού.

Το Ισπανικό Εθνικό Πανεπιστήμιο Εκπαίδευσης εξ Αποστάσεως (UNED) άρχισε να λειτουργεί το 1972 με στόχο την προσφορά ανώτατης παιδείας σε αυτούς, που για διάφορους λόγους δεν μπόρεσαν να ενταχθούν στα παραδοσιακά πανεπιστήμια. Το UNED ακολουθεί τα ίδια προγράμματα σπουδών των παραδοσιακών πανεπιστημίων. Τα προγράμματά του παρακολουθούν 134.000 φοιτητές σε πτυχιακό, μεταπτυχιακό και επιμορφωτικό επίπεδο. Ο τρόπος εισαγωγής των φοιτητών στο Πανεπιστήμιο θυμίζει εν μέρει τον τρόπο εισαγωγής που πρότεινε ο υπουργός Παιδείας Γ. Παπανδρέου για το Ελληνικό Ανοιχτό Πανεπιστήμιο στην ελληνική Βουλή τον Απρίλιο του 1995. Οι υποψήφιοι φοιτητές πρέπει να έχουν το απολυτήριο του Λυκείου (ή εξετάξιμο γυμνασίου), ενώ αυτοί που είναι 25 ετών και άνω πρέπει να παρακολουθήσουν ένα ειδικό πρόγραμμα εισαγωγής στο UNED. Το ισπανικό Πανεπιστήμιο λόγω της κοινής γλώσσας, έχει επεκταθεί στη Νότιο Αμερική με κέντρα σπουδών και τοπικούς φοιτητές. Πρωτοποριακό στον τομέα του, το UNED χρησιμοποιεί σε όλα τα κέντρα σπουδών στην Ισπανία επικοινωνία μέσω τηλε-συνδιάσκεψης.

Στην Ταϊλάνδη, το Sukhothai Thammathirat Ανοιχτό Πανεπιστήμιο ιδρύθηκε το 1978. Οι σημερινοί φοιτητές του ανέρχονται στους 250.000 και παρακολουθούν πάνω από 600 προγράμματα σπουδών. Για τις ανάγκες του Πανεπιστημίου υπάρχουν στην χώρα 231 κέντρα σπουδών.

Στην Τουρκία, το Πανεπιστήμιο Anadolu είναι το αποτέλεσμα ένωσης δύο διαφορετικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Γεννήθηκε το 1982 στην πόλη Eskisehir. Το 1993 ο συνολικός φοιτητικός πληθυσμός του ήταν 470.000. Προσφέρει πτυχιακές σπουδές σε οικονομικά και διοίκηση, αρχιτεκτονική, ιατρική και φαρμακευτική, παιδαγωγικά, καλές τέχνες και επικοινωνία (κινηματογράφο, τηλεόραση, διαφήμιση, δημόσιες σχέσεις, εκδοτικά, εκπαιδευτική επικοινωνία και προγραμματισμό). Επίσης προσφέρει παράλληλες σπουδές σε επιμόρφωση εκπαιδευτικών, τουριστικά και διοίκηση ξενοδοχείων, κοινωνικές επιστήμες, όπως επίσης και σε προγράμματα υποστήριξης μαθητών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (αλλιώς φροντιστήρια).

Το ενδιαφέρον με το Πανεπιστήμιο Anadolu είναι η επέκτασή του στην Δυτική Ευρώπη. Το εκπαιδευτικό υλικό το οποίο ετοιμάζεται στο τουρκικό Πανεπιστήμιο στέλνεται στο γραφείο Ανοιχτής Παιδείας για την πληροφόρηση των φοιτητών στην Κολωνία της Γερμανίας. Από εκεί διανέμεται σε περισσότερους από 3.000 φοιτητές που διαμένουν στην ξένη χώρα και παρακολουθούν προγράμματα σπουδών.

Το 17ο Παγκόσμιο Συνέδριο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης έστειλε ένα μήνυμα στους συμμετέχοντες και σ' αυτούς που το παρακολούθησαν από κάποια απόσταση: η ανοιχτή παιδεία και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση τα τελευταία χρόνια έχουν μια εκπληκτική ανάπτυξη στην υιοθέτηση των μεθόδων τους από νέα ιδρύματα εκπαίδευσης και στο φοιτητικό και μαθητικό πληθυσμό. Η ευελιξία που τους δίνει η ίδια η φύση των δομών τους δεν υψοσιάζει τους εμπλεκόμενους εκπαιδευτικούς, αντίθετα ενισχύει τις προσπάθειες αξιολόγησης, τις καινοτομίες, τη χρήση νέων τεχνολογιών καθώς και την εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων σε χρόνια ή πολύπλευρα προβλήματα εκπαίδευσης. Από την άλλη μεριά, η επέκταση των εξ αποστάσεως μεθόδων σε όλους τους τομείς της παιδείας (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια, τεχνική, πανεπιστημιακή, μεταπτυχιακή, επαγγελματική-επιμορφωτική) αποδεικνύει ότι οι σύγχρονες μορφές ανοιχτής παιδείας μπορούν να δώσουν λύσεις εκεί όπου η παραδοσιακή εκπαίδευση νοσεί ή έχει αποτύχει ή ακόμα έχει ανάγκη συμπληρωματικών εκπαιδευτικών στοιχείων.

Το δεύτερο συνέδριο στο Cambridge της ανατολικής Αγγλίας επικεντρώθηκε στην ποιότητα, αξιολόγηση και ουσιαστική προσφορά προς το φοιτητή. «Στόχος κάθε εκπαιδευτικού θεσμού είναι να προσφέρει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα μάθησης», δήλωσε ο Alan Tait σύμβουλος του Ανοιχτού Πανεπιστημίου της Μεγάλης Βρετανίας, «αλλά πιο ουσιαστικός στόχος είναι να μπορέσει να ελέγξει την ποιότητα και το αποτέλεσμα του προϊόντος». Οι 80 και πλέον συμμετέχοντες του συνεδρίου επικέντρωσαν τις εισηγήσεις και συζητήσεις τους στην ποιότητα και σε όλα τα στοιχεία της που συνθέτουν την ακαδημαϊκή αξιολόγηση.

Βασικός απάν σε εισηγήσεις και παρουσιάσεις στα δύο συνέδρια η Ελλάδα. Μαζί με το Λουξεμβούργο η χώρα μας δεν είχε να παρουσιάσει τίποτα. Από την άλλη, οι Αλβανοί καθηγητές του Πανεπιστημίου των Τιράνων δεν παρεβρέθησαν διότι δεν τους χορηγήθηκε η βίζα για έξοδο από τη χώρα τους.

Ίσως να ήταν μια καλή ιδέα η παρουσίαση των ήδη υπάρχοντων ελληνικών Πανεπιστημίων. Ούτως ή άλλως λειτουργούν με ένα σύστημα εκπαίδευσης εξ αποστάσεως – οι περισσότερες σχολές – με μοναδική διαφορά ότι δεν έχει ονομαστεί έτσι. Και δεν αναφέρομαι στο θέμα των παρουσιών στα μαθήματα. Το σημαντικότερο είναι ίσως το ένα και μοναδικό σύγγραμμα. Κακότεχνη ασφαλώς μεταφορά του τρόπου λειτουργίας ενός ανοιχτού πανεπιστημίου. Και αναμφισβήτητα κακότεχνη διότι στο ανοιχτό πανεπιστήμιο το έντυπο υλικό δεν αποτελείται από ένα σύγγραμμα, αλλά από συλλογή συγγραμμάτων δημι-

ουργημένα με στόχο τη μελέτη του φοιτητή, όταν υπάρχει μια φυσική απόσταση από το εκπαιδευτικό ίδρυμα. Συγχρόνως υπάρχει η συνεχής αξιολόγηση της προόδου του φοιτητή – κυρίως γραπτή – και ένας αριθμός συνοδευτικού υλικού υποστηρίξης. Η συμπλήρωση όμως δεν σταματά εδώ: στο ανοιχτό πανεπιστήμιο και στο ίδρυμα που χρησιμοποιεί μεθόδους εξ αποστάσεως, ο φοιτητής έχει τη δυνατότητα επικοινωνίας με τον καθηγητή του, όπως και τη δυνατότητα να λαμβάνει συνοδευτικό βοηθητικό υλικό με πολλούς τρόπους. Επεξεργάζεται πληροφορίες από κασέτες ήχου, βιντεο-κασέτες, προγράμματα Η/Υ και CD-ROM, λαμβάνει μέρος σε τηλε-συνδιασκέψεις, επικοινωνεί μέσω τηλεφώνου με τον καθηγητή του και όταν το επιτρέπει ο χρόνος και η απόσταση παρευρίσκεται στα μαθήματα, στο κοντινότερο κέντρο σπουδών.

Φαίνεται ότι οι διεθνείς προβληματισμοί και τα δυο τελευταία παγκόσμια συνέδρια για την ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη Μεγάλη Βρετανία μας στέλνουν ένα διπλό μήνυμα: από τη μία επιβεβαιώνεται, ότι το ήδη υπάρχον σύστημα στην ανώτατη παιδεία της χώρας μας είναι ένα σύστημα εκπαίδευσης εξ αποστάσεως. Βέβαια δεν πληροί τις διεθνείς προδιαγραφές, αλλά διδάσκει πολλά πράγματα για το μέλλον. Από την άλλη, έχει δημιουργηθεί το δεδομένο των σύγχρονων αναγκών, που επιτακτικά πλέον απαιτούν λύσεις ευέλικτες και αποτελεσματικές. Μερικές από τις ανάγκες; Επιμόρφωση δασκάλων και καθηγητών, επιμόρφωση πολλών επαγγελματιών κλάδων που απαιτούν τη γνώση των σύγχρονων εξελίξεων του χώρου τους, εκπαίδευση γι' αυτούς που δεν είχαν τη δυνατότητα σπουδών για λόγους οικονομικούς, γεωγραφικούς, οικογενειακούς, κοινωνικούς, εκπαίδευση γι' αυτούς που επιζητούν μια δεύτερη ή και τρίτη ευκαιρία, πτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές γι' αυτούς που εργάζονται ή ζουν μακριά από το κέντρο, σπουδές ελληνικού πολιτισμού για τη δεύτερη ή και τρίτη γενιά Ελλήνων του εξωτερικού, εκπαίδευση και επιμόρφωση κάθε επιπέδου γι' αυτούς που ζουν στις απομακρυσμένες περιοχές της χώρας μας. Ο κατάλογος είναι τεράστιος, όσο τεράστιες είναι και οι ανάγκες σχεδιασμού και εφαρμογής μίας ποιοτικής και ευέλικτης εκπαίδευσης εξ αποστάσεως.